

(Buiten verantwoordelijkheid der Redactie.)

Het kerkrecht der Doleantie verdedigd tegen haar eigen zonen.

In de onlangs verschenen brochure van Dr H. Kaajan, getiteld: „De Doleantie en haar kerkrechtelijke beginselen”, een verdienstelijke brochure met welker inhoud we het over het algemeen geheel eens zijn, ze bevat trouwens niet anders dan een voorstelling van beginselen, die onder ons, voor zoover ik weet, volkomen onbekend hebben, staat, helaas, een enkele zin, die, hoe euphemistisch ze ook klinken moge en hoe soepel ze ook gesteld moge zijn, toch in dien fluweelen handschoen een dooddelijken steek aan het kerkrecht der Doleantie toebrengt. Temeer als men gemakkelijk begrijpen kan welke bedenkelijke collegialistische strooming onder ons nu dien zin verdedigd wordt. De zin is deze: „Misschien heeft de Doleantie... op de zelfstandigheid en de vrije confederatie der verschillende lokale kerken wel eens iets wat eenzijdig den nadruk gelegd” (a. w. p. 30). Bewijzen hiervoor? Ze worden niet genoemd. Geen enkel! Alleen wordt gezegd zonder vermelding van plaats: „ook Dr H. Bavinck maakte deze opmerking”. Tegen dit in verdenking brengen van de kerken der Doleantie en het werk Gods door haar geschied, kom ik met alle kracht op. Temeer, daar deze zin uit Dr Kaajan's werk, om begrijpelijke redenen, door sommige andere bladen naar voren gebracht en nog wat aangedikt wordt (zoo „De Heraut” 5 Januari 1936). Zij het, natuurlijk (!) met eenige verontschuldiging voor de mannen der Doleantie, namelijk, dat dit eenzijdige bij hen een soort reactie was tegen het Herv. kerkgenootschap. Op die manier kan dan ook wel heel hun kerkrecht een reactie genoemd worden tegen het Herv. kerkgenootschap. Men zij hier derhalve voorzichtig en spreken niet in algemeenheden.

Men noeme men en paard en zegge waarin zij in het opkomen voor de zelfstandigheid en de vrije confederatie der Geref. Kerken te ver gegaan zijn. En kome dan met argumenten uit de Heilige Schrift en ons Geref. kerkrecht om aan te toonen, dat zij daarin te ver gegaan zijn. Maar men spure de eer der vaders en der Kerken van 1886 voor zulke algemeene replachtmakende uitdrukkingen.

Ik meen herhaaldelijk aangevoerd te hebben, dat de mannen der Doleantie geheel zuiver en juist terug gingen tot Wezel en Embden, zich niet latende leiden door de verdorven praktijk der vaders, maar door de beginselen der Heilige Schrift, zoals die door Calvijn weer bloot gelegd waren, en in Wezel en Embden door onze kerken als de basis voor ons kerkverband aangenomen waren. Enerzijds erkennende de autonomie der plaatselijke kerken, anderzijds den plicht tot het aangaan van een Schriftuurlijk kerkverband tot wederzijdschen steun, opzicht, tucht. Daarbij erkennende de macht en het gezag der synodes om bindende besluiten te maken, waaraan de kerken zich te houden hebben, tenzij de uitzondering, in kerkenorde en lastbrief genoemd, zich mocht voordoen. Een gezag, dat echter naar de Schrift, Belijdenis en Kerkenorde het wezen der plaatselijke kerk heeft te eerbiedigen en dit niet door eigenmachtig ingrijpen van buiten mag schenden, doende wat de plicht en de taak van die plaatselijke kerk is. Met zulk doen wordt op collegialistische wijze de autonomie der plaatselijke kerk aangeast. Moet er reformatie plaats hebben in zulk een kerk, zij moet het doen. Al kunnen de zusterkerken bestaan, niet die zusterkerken (kerkverband) doen het, zij doet het en moet het doen, anders tast men haar autonomie aan.

Nu is een zin als die van Dr Kaajan te erger, omdat daarmee niet alleen een blaam geworpen wordt op het kerkrecht der Doleantie, maar heel dit kerkrecht onderstreept wordt. „Misschien heeft de Doleantie (ik spreek) op de zelfstandigheid en de vrije confederatie wel eens iets wat eenzijdig nadruk gelegd”. Dat is althans ten deele gelijk geven aan Hoedemakers. Mag ik verwijzen naar mijn pas verschenen artikel in „Anti-Rev. Staatskunde”, „De Bevoegdheid Gods met dit land” (De Worsteling om den Christelijken Staat), p. 480, 488 en v., waar ik behandel heb hoe juist dit punt (de autonomie der plaatselijke kerk en daartegenover de eenzijdige nadruk door de Doleantie daarop gelegd) oorzaak was van de breuk tusschen Hoedemakers en Kuiper en Rutgers. Tevens heb ik daar behandeld hoe Kuiper en Rutgers door hun Calvinisme tot vrijmaking der plaatselijke kerken kwamen en moesten komen. Een scheur in hun kerkrecht, ook maar een kleine scheur, is, als hij een kostbare vaas, heel dat kerkrecht en daarmee heel de actie der Doleantie van hun waarde berooven.

Met dank voor de plaatsing,

Dr J. VAN LONKHUYZEN.

Persdebat.

Hoe onaangenaam ik het ook vind, over mezelf te citeren, toch kan het zijn nut hebben, thans van den regel af te wijken, nu van de zijde dergenen, die geen enkele concrete bewering aanraken, maar in het algemeen blijven hangen, nog steeds met dat algemeene — bedoeld of onbedoeld, daar heb ik niet naar te vragen — stemming wordt gemaakt.

„Geref. Kerkbode voor Hoeksche Waard en IJsselmonde” schrijft (Ds J. M. Spier, 's Gravendoel, onderleekende):

Zeet onbroederlijk.

Prof. Dr H. H. Kuiper schrijft in „De Heraut” in zijn jaaroverzicht over den goeden geest, die jarenlang in de Gereformeerde Kerken heerschte en klaagt, dat deze geest thans schijnt te wijken. „Oude twistvuren worden weer ontstoken. Wantrouwen wordt weer gezaaid. Partijschappen ontstaan weer, zoals te Corinthen, waar de één zich naar Paulus, de ander naar Petrus, een derde naar Apollon noemde, alsof de kerk niet aan Christus hoorde en aan Hem alleen. Ondergeschikte quaesties, waarbij men elkander broederlijk moest verdragen, ook al is er verschil van inzicht, worden op de spits gedreven als gold het de waarheid Gods. Met een Jehu's ijver wordt geijverd voor zaken, die noch voor de kerk noch voor Gods koninkrijk van eenig wezenlijk belang zijn, maar die men toch door drijven wil, alsof het heil van Sion daarvan afhangt. Een werking van den Heiligen Geest is in dit alles niet te bespeuren, veeleer een werking van den boosen geest, die Christus' kerk verdeelen en te gronde wil richten.”

Dat Prof. Kuiper, dien we hoogachten, zoo schrijft, is zeer te bejammeren. Zijn woorden houden een felle aanklacht in, tegen een niet genoemden schrijver, hoewel iedereen weet, wien hij op het oog heeft.

Indien nu zijn aanklacht terecht was, zou de feitelijke verontschuldiging zijn. Maar de aanklacht zelf is zeer onbroederlijk.

Wanneer Prof. Schilder — men vergunne ons deze beeldspraak — als een trouwe waakhond week aan week waarschuwt tegen gevaren, afwijkingen en misstanden binnen onzen eigen kring, moeten we er dan niet van uitgaan, dat hij dit doet uit liefde voor de kerk van Jezus Christus, uit gehoorzaamheid aan Hem, die een Licht is en alle duisternis haat?

Wij hebben geen heilige huisjes, we mogen die niet hebben temminste.

Alles is appellabel aan Gods Woord, ook oude verschillen, die men tot nu toe liet rusten. Wie zich nu geroepen weet, deze dingen op nieuw te gaan toetsen aan de Waarheid Gods, die is geen twistzoeker, geen ruststoker, geen doordrijver, geen werktuig van den boosen geest, maar een broeder, die om Gods wil afbreekt alles wat de opbouw van Jeruzalem niet bevordert, doch tegenhoudt, zie Jeremia 1 vers 10.

Natuurlijk kan ook die broeder dwalen. Maar dan toone men dit aan.

Het opschrift: „zeet onbroederlijk” schijnt mij juist. „De Heraut” voert een slechts in schijn broederlijken toon. Want de broederlijke toon moet geen waarheden verzwijgen, die de rechtvaardigheid gebiedt te spreken. „De Heraut” — ik zeg het nog eens — weigert, nu reeds maanden lang, ook zelfs maar nota te nemen van mijn met feiten komende tegenspraak tegen enkele onware beweringen, die het blad publiceerde. Elke week, waarin dat zwijgen wordt gehandhaafd, is dus de broederlijke toon afwezig, in dit blad. Ik herhaal hier publiek, wat ik maanden geleden den Heraut-redacteur particulier schreef: laat men mij eens één voorbeeld noemen, waarin „De Reformatie” zoo handelde?

De „Vrije Fries” merkt op:

Zooals Ds Sikkell schreef, schreven zeer dierbare predikanten tegen Ds H. de Cock, een eeuw geleden, zoo schreven even dierbaar 50 jaar geleden dito predikanten tegen wijlen Dr A. Kuiper en tegen wijlen Ds Sikkell Sr. Ziet wellicht Prof. Schilder iets, dat door Ds Sikkell niet gezien wordt!

Even later:

Zijn de Cock en Dr Kuiper ook niet gedreven door zulk een „ijver”. Hoe heeft men de mannen van Scheiding en Doleantie met vuil gegooid, omdat „zij zoo scherp schreven” en om de eere des Heeren niemand ontzagen.

Heeft Prof. Schilder ongelijk gehad ons Gereformeerden te waarschuwen voor een Gereformeerden Congres, waar naast de onze een Prof. Haitjema, een Barthiaan, het woord voerde?

Heeft Prof. Schilder te scherp geschreven over Barth, over de N.S.B.? Wij gelooven, dat heden het gevaar voor verflauwing der grenzen groot is, zeer groot. Men roept om synthese, die ten koste zal gaan van ons Gereformeerd belijden.

Prof. Schilder heeft in „De Reformatie” aangekondigd, dat Ds Sikkell hem dwingt straks dingen te zeggen, die hij anders verzwegen zou hebben. Laten openbaarheid en waarheid toch vrij baan onder ons houden. Wij zien de polemiek van Prof. Schilder als een poging, om ons afzakkend Gereformeerd kerkelijk leven terug te brengen naar de spanning, die er was in den tijd van de Cock en Kuiper.

Eigenaardig doet het aan, dat Ds Sikkell het bevoemen van Dr Schilder tot professor in 't geding brengt, 't is nog niet geschied in de hoop, dat „een wachter op Sions muren” een „muilkorfje” krijgt, omdat hij professor is geworden.

Wat dit laatste betreft: reeds jaren lang vóór mijn benoeming te Kampen heb ik gestreden tegen den feitelijken Calvinistenbond, tegen de dialectische theologie, tegen Prof. Haitjema, tegen de synthese. Wat „De Reformatie” in 1935 beleefd heeft, was een rechtstreeks doortrekken van de lijn, die ik reeds jaren achtereen gevolgd heb. En niet ik, maar Prof. Waterink heeft een bestaande eenheid gebroken, door, hoewel redacteur van dit blad, na herhaalde waarschuwing zich te laten winnen voor een Calvinistencongres, dat mede onder zijn verantwoordelijkheid jaren lang door dit blad was veroordeeld. Het zou onrechtvaardig geweest zijn, óók tegenover Prof. Dr V. Hepp, als ik, die indertijd tegen diens zwenking inzake den Calvinistenbond (afwijking van de eerst door Prof. Hepp getrokken en door mij goedgekeurde lijn) met medewerking van Prof. Waterink had geschreven, in 1935 door Prof. Waterink zou hebben laten bagatelliseren, wat indertijd mede onder diens mede-verantwoordelijkheid als bezwaar tegen dien Calvinistenbond contra Prof. Hepp is op-

gemerkt. Gelijk het ook onrechtvaardig zou geweest zijn tegenover Prof. Dr H. H. Kuiper, die indertijd door dezen als zeer ernstig ingebrachte bezwaren tegen de synthetiserende Calvijn-herdenking te Genève thans te bagatelliseren, nu wat in Parijs geschied is (door die herdenking ALS TOTAAL!) aan Prof. Kuipers voormalige bezwaren nog verhoogde actualiteit gaf. De lijn, die ik vóór mijn benoeming volgde, is dezelfde gebleven daarna. Niet ik, maar anderen zijn veranderd.

„Pro Ecclesia” schrijft (ondertekening Ds J. J. Bouwman, Almelo):

Toen ik dat (n.l. het artikel van Ds D. Sikkell), gelezen had, ben ik evenals de Katze Hidigegei aan het etwas näher mediteren gegaan, al was het dan ook niet, zoals hij dat deed, boven op het dak. En ik dacht aan den tijd, toen Dr A. Kuiper zijn asterisken schreef in „De Standaard” en in „De Heraut” streed voor de waarheid. Heeft ons volk toen niet genoten, niet gejuicht, wanneer de vijand werd verslagen, niet gebeden, dat de Heere hem sterken mocht in den strijd voor de zaak van het koninkrijk Gods?

Daarna las ik de Leestafel uit „De Heraut”, waarin H. K. v. O., naar ik meen dezelfde, die Hendek Sonne met zijn roman zoo in het zonnetje gezet heeft, de roman Bandjir van Remes Boldingh beoordeelt. Zij zegt daarin: wie ten hoogste een schraal talentje ontvangen heeft, mag zich niet gedragen alsof zij er vijf bezit. Het eerste, wat zij leeren moet, is nederigheid. Zij denkt, dat zij prachtig schrijft. Zij moet beginnen met alle literaire presentie op zij te zetten, want dat is niets gedaan met haar; zij brengt er niets van terecht”. Moet het soms zoo?

Ook vond ik gisteren in Dr de Moor, „Mijn hardus”, blz. 32, een stukje over: Hebt zout in u zelve en houdt vrede onder elkander. Daarin zegt hij: „Ongezouten, ja dat is het juist. Hebt zout in u zelve en zij, met dat sterke leven begaafd, denkt er nu aan, tegelijk vrede onder elkander te houden, zegt de Heere. Laat de bittende kracht van het zout alleen tegen het kwade, maar niet tegen uw broeders en zusters gebruikt worden. Neen, die onderlinge twisten zijn in het diepste der zaak geen bewijs voor de zwakheid van het Christendom, maar juist voor zijn groote kracht. Slappe menschen strijden niet, in sterke bruis het leven op en geeft dus ook schuim”. Zondigt K. S. tegen dezen regel?

Amice, je zult wel begrijpen, dat ik nog niet inziet, dat het schrijven van K. S. en „De Reformatie” als een gevaar zijn te beschouwen.

Eindelijk, „Gorcumsche Kerkbode” (Ds D. Zemel) merkt op:

Een andere zaak, die in 1935 ook vaak aan de orde kwam, kunnen we saam vatten in de woorden polemiek of ireniek. Sommige zeggen: „indien ge niet polemiseert bekeert ge u niet”. Echter, misschien wel de meerderheid spreekt: „geen polemiek, het is de ondergang voor onze kerken, laat ons toch vrede houden”. En een kerkbode klaagde er reeds over, dat wij mede door „allerlei gekijf in eigen kring en veel drukte over kleinigheden” misschien wel bezig zijn Gods genadegaven te verzondigen. Indien dit laatste waar zou zijn, ligt hier een roeping voor kerkeraden. Want klijvers hooren naar het avondmaalsformulier niet aan de tafel des Heeren.

Maar de kerkeraden kunnen in dit opzicht wel gerust zijn. Want, waar zien wij, dat er publiek om kleinigheden gestreden wordt? Ik zou niet weten waar. Er staan groote dingen op het spel en over die dingen gaat de strijd. Als wij niet scherp en getrouw waken, gaat het in onze kerken den kant uit naar een soort Gereformeerde leer boven geloofsverdeelheid. Daar toe gaat men vergelijken den toestand van het Nederlandsche volk en van de Gereformeerde kerken. Gelijik Collin samenwerkt met ieder, die van goeden wille is en er op aandringt de verschillpunten niet naar voren te schuiven, zou men ook datzelfde begeren toe te passen in de kerk des Heeren. Maar God kan ons als overheidspersoon plaatsen naast een Vrijzinnig Democraten, maar de Heere dwingt ons nooit om in de kerk te leven naast een aanhanger van het leidende beginsel van de N.S.B., om maar iets als voorbeeld te noemen. Men mag niet roepen: „De tijden zijn ernstig, vrede houden in de kerk, zwijgen over wat verdeelt”. Tenslotte komt dit hierop neer: „We zullen iedereen maar Gereformeerd noemen, we zullen een deel van de waarheid tijdelijk op non-activiteit stellen”. Dat is in beginsel het laten heerschen van een vleeschelijken vrede en van een vleeschelijk getal over de waarheid van het Woord des Heeren. In den tijd der Apostelen was de toestand ook critiek, nochtans wederstond Paulus Petrus in zijn aangezicht. Het ging toen ook om den z.g. vrede.

Als men toch die nare problemstelling van polemiek of ireniek eens wegdoet, staan de zaken immers zeer eenvoudig. Wij zijn leden van een N. T.-ische gemeente. Die leden zijn allen profeten. Ieder van hen heeft zijn ambt getrouw te bedienen. Dat ambt bestaat in het uitdragen van Gods Woord. De Schrift zegt nergens, dat dit tijdelijk opgeschort mag worden. Juist wanneer die stem zwijgt, komt de kerk om. Tracht men door dat geroep om vrede de uitoefening van het profetische ambt te belemmeren, dan wordt de kerk in haar goede ontwikkeling tegengegaan. En dat acht ik het grootste gevaar voor onze kerken, dat men terwille van allerlei zaken, de bediening der ambten, want met het profetische ambt zijn ook de andere ambten in het geding, onbedoeld toch wil bemoeilijken. Laten de ambten maar tot het utterste bediend worden. Ook indien het noodig is in de polemiek om der waarheid van Christus' wil. Slaan der boozen hoorn neer, vellen wat Zijn naam bestrijdt. Dan groeit de kerk en met haar de Anti-Rev. politiek en alle Christelijke actie.

De laatste zinnen mogen overwogen worden. Naar mijn meening heeft de door „De Reformatie” gevoerde actie de laatste jaren diensten bewezen aan de toekomst van V. U. en „Kuyperhuis”. De tijd zal 't leeren.